

Krótki opis miejscowości

Kosina

Miejscowość wzmiankowana pierwszy raz w 1369 roku, kiedy należała do Ottona z Pilczy. W kolejnych wiekach należała do Stadnickich, Korniaktów i Lubomirskich. Pierwotna nazwa wsi Kosyna, pochodziła zapewne od pierwszego zasadzcy o nazwisku Kosa, inne nazwy spotykane na przestrzeni wieków to Cossyn oraz Cossin. Dzisiejsi mieszkańcy Kosiny są dumni z tego, że w ich miejscowości urodził się **Leopold Lis-Kula i bł. Achilles Puchała**.

Pierwszy z wymienionych, **Leopold Lis-Kula** urodził się 11 listopada 1886 roku w rodzinie kolejarza, od czwartego roku mieszkał w Rzeszowie, gdzie uczęszczał do szkoły powszechnej, a w 1907 roku rozpoczął naukę w II Gimnazjum. Właśnie w gimnazjum zetknął się z ruchem skautowym, należał do zastępu o nazwie „Lisy”, stąd przejął nazwę zastępu jako pseudonim legionowy. W 1912 roku wstąpił do Związku Strzeleckiego, a rok później został zastępcą komendanta okręgu rzeszowskiego Związku. Od początku I wojny światowej walczył jako legionista, między innymi pod Krzywopłotami, pod Łowczówkiem, na Polesiu, Wołyniu. Był dobrym organizatorem, ofiarnym żołnierzem i oficerem, albowiem już 1 stycznia 1915 roku został porucznikiem, a w grudniu 1916 roku został mianowany kapitanem i dowódcą VI batalionu I Brygady. W 1917 roku działał w Polskiej Organizacji Wojskowej, między innymi w Rzeszowie, następnie na Ukrainie. W grudniu 1918 roku mianowany majorem, objął dowództwo batalionu tworzącego się w Lublinie 23 pułku piechoty. Właśnie z tym pułkiem wyruszył 2 stycznia 1919 roku na odsiecz obleganego przez Ukraińców Lwowa. Po wycofaniu tego pułku z walki mógł przyjąć inne, ofiarowane mu bezpieczne stanowisko, jednak odmówił i wrócił na front, do Włodzimierza Wołyńskiego, gdzie objął dowództwo grupy włodzimiersko-wołyńskiej. 7 marca zaatakował miasteczko Torczyn, zdobył je, jednak został śmiertelnie ranny i zmarł. Pośmiertnie odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*, pochowany został na cmentarzu w Rzeszowie na Pobitnie 16 marca 1919 roku. Jego grób znajduje się w dzielnicy VIII, około 100 m od głównego wejścia od ulicy Lwowskiej.

Od początku jego działalność zauważył Józef Piłsudski, którego był ulubionym żołnierzem i oficerem, był uważany za jednego z najzdolniejszych oficerów polskich. W uznaniu jego zasług, 18 września 1932 roku odsłonięto w Rzeszowie pomnik L. Lisa-Kuli, autorstwa E. Wittiga. Pomnik ten został zniszczony przez Niemców w 1940 roku, a w 1992 roku odsłonięto kopię, pomnika - przedwojennego, której autorami są dwaj rzeźbiarze krakowscy B. Salwiński i J. Wilczyński. II Liceum Ogólnokształcące w Rzeszowie, podobnie jak szkoła w Kosinie noszą imię L. Lisa-Kuli.

Błogosławiony Achilles Józef Puchała (Achilles - imię zakonne) urodził się 18 marca 1911 roku w Kosinie, gdzie się wychowywał i uczęszczał do szkoły. Gimnazjum ukończył w Niższym Seminarium Duchownym oo. Franciszkanów we Lwowie. Świecenia kapłańskie otrzymał 5 lipca 1936 roku właśnie w zakonie franciszkanów we Lwowie. Jako wikary pracował w Grodnie i Iwieńcu. W czasie II wojny światowej był proboszczem w miejscowości Pierszaje, na terenie dzisiejszej Białorusi. Pracował tam razem ze swoim współbratem o. Hermanem Stępnem. 19 lipca 1943 roku obaj kapłani, wraz z innymi mieszkańcami wioski, zostali skazani na rozstrzelanie, obydwaj zginęli, doznając okrutnych tortur, następnie ich ciała zostały spalone w stodole, a ich prochy pogrzebano przy kościele parafialnym w Pierszajach. Współpracujący z gestapowcami własowcy i sami gestapowcy, po śmierci obu księży odstąpili od rozstrzelania pozostałych mieszkańców wioski. Ojciec Achilles Puchała został zaliczony w poczet błogosławionych przez Papieża Jana Pawła II podczas wizyty w Polsce 13 czerwca 1999 roku.

Będąc w Kosinie warto zobaczyć kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa, wybudowany w latach 1936-38 wg projektu Wawrzyńca Dajczaka, w typie modernistycznym, usytuowany na miejscu obronnym, dookoła kościoła widać ślady wałów obronnych z I połowy XVII w. w kształcie osmioramienną gwiazdy.

Z najnowszych dziejów warto wspomnieć, że od kilku lat w kościele znajduje się wizerunek bł. o. Achillesa Puchały.

Innym zabytkiem jest mały kościół drewniany z 1737 roku pw. św. Sebastiana, położony około 1 km od centrum wsi. Kościół ten znajduje się również w miejscu obronnym, otoczony z trzech stron korytem rzeczki Kosinki. Stoi na miejscu wcześniejszego, najstarszego kościoła parafialnego, spalonego wraz z częścią mieszkańców Kosiny przez Tatarów w 1624 roku, następnie odbudowanego i ufortyfikowanego. Kościół obity jest z zewnątrz gontami, z dachem dwuspadowym. Wewnątrz znajduje się manierystyczny ołtarz główny, z obrazem św. Sebastiana z 1864 roku, namalowanym przez malarza Jana Tabińskiego. Niedaleko kościółka w odpowiednio przebudowanej starej plebani kościńskiej mieści się Dom Pomocy Społecznej im. bł. Achillesa. Dom prowadzi Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Rycerstwa Niepokalanej. Zgromadzenie, zatwierdzone 8 grudnia 1949 roku, zostało założone przez o. Mieczysława Marię Mirochnę, ucznia św. Maksymiliana Kolbego. Pierwsza wspólnota tego zgromadzenia powstała w Japonii, gdzie siostry roztoczyły opiekę nad ofiarami wybuchu bomby atomowej w Nagasaki w 1945 roku. Pierwszy w Polsce dom zakonny tego zgromadzenia powstał 17 września 1988 roku w Strachocinie koło Sanoka w woj. podkarpackim. W Strachocinie siostry prowadzą również przychodnię lekarską, przy czym budynek przychodni ufundował mieszkaniec Japonii, w podziękę dla sióstr za ich działalność w Japonii. Oprócz Strachociny i Kosiny, siostry tego zgromadzenia mają jeszcze w Polsce dwie placówki: w Zielonej Górze i Teresinie.

Szkoła podstawowa w Kosinie nosi imię płk. Leopolda Lisa-Kuli stąd w jednej z sal szkolnych znajduje się izba pamięci poświęcona patronowi. Oczywiście najłatwiej zwiedzić izbę w czasie roku szkolnego, w dniach zajęć szkolnych. Można tutaj obejrzeć głównie reprodukcje zdjęć dotyczących życia i działalności Leopolda Lisa-Kuli.

Markowa

Miejscowość lokowana na prawie niemieckim w XIV w., natomiast pierwsza wzmianka o niej występuje w 1384 roku, gdzie nazywana jest jako Markenhof (Markowa Polana). Należała do Pileckich, Korniaktów, Lubomirskich. W 1624 roku Tatarzy napadli na wieś i wzięli w jasyr 900 osób. Lubomirscy w 1926 roku rozparcelowali niewielki folwark.

Wieś słynie z działalności społecznej, z tego, że mieszkańcy potrafią się zorganizować. Przykładem tego jest powstanie na przełomie XIX i XX w. takich instytucji jak: kółko rolnicze, kasa pożyczkowa, straż pożarna, kółko teatralne. W latach międzywojennych powstała tu spółdzielnia mleczarska, i jedna z pierwszych w Polsce spółdzielnia zdrowia. W 1979 roku powstało Towarzystwo Przyjaciół Markowej (TPM), mające na celu zachowanie dziedzictwa kulturowego wsi. Właśnie dzięki TPM, utworzono w 1985 roku skansen budownictwa wiejskiego pod nazwą „Zagroda”. Godziny otwarcia skansenu są podane w opisie szlaku. Wszystkie budynki i eksponaty są darami mieszkańców i pochodzą z terenu wsi. W skansenie znajdują się: chałupa kmiecia (1874) zbudowana bez użycia gwoździ, stajnia, stodoła,

wiatrak (koźlak), chałupa biedniacka, spichlerz (sołek), kuźnia, studnia z żurawiem.

Markowa słynęła z wiatraków (młynów powietrznych), jeszcze w 1939 roku było ich ponad 40, w latach siedemdziesiątych XX w. 5 - 6 sztuk, dzisiaj pozostał ten jeden w zagrodzie. Z czasów najnowszych warto wiedzieć, że w 1996 r. oddano do użytku oczyszczalnię ścieków, a w 1997 zawiązano spółdzielnię producencką rolników. We wsi znajduje się, widoczny ze wszystkich stron kościół parafialny pw. św. Doroty, zbudowany w latach 1904 - 1910 w stylu neogotyckim, w ołtarzach bocznych (z 1935 r.) obrazy z XVII-XVIII w., natomiast polichromią ozdobił go Stanisław Jakubczyk w 1973 r.

Handzlówka

Miejscowość położona w dolinie rzeczki Sawy, lokowana była przez Ottona z Pilczy, na podstawie dokumentu wydanego 23 listopada 1381 roku. Należała do Pileckich, Korniaktów i innych, by od 1895 roku należeć do Potockich z Łańcuta. Właśnie Roman Potocki wybudował tu ujęcie wody dla zamku łańcuckiego, którego ruiny znajdują się na stoku wzniesienia o nazwie Patria (418 m). Za sprawą ks. Władysława Krakowskiego, miejscowego proboszcza, oraz Franciszka Magrysia, miejscowego społecznika – autora pamiętnika „Żywoć chłopca działacza”, wieś zaczęła się powoli rozwijać.

W 1891 ks. Krakowski założył szkołę, gdzie sam był nauczycielem, powstały kolejno: kółko rolnicze (1892), czytelnia (1900), spółka oszczędnościowo-pożyczkowa (1901), teatr wiejski (1902), koło gospodyń wiejskich (1907), spółdzielnia mleczarska (1909), straż pożarna (1910). W czasie II wojny światowej działały tu oddziały Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich.

Po wojnie w latach sześćdziesiątych wieś uzyskała status wsi letniskowej z racji swego położenia, łagodnego mikroklimatu i źródeł mineralnych. Obecnie we wsi jest kilka gospodarstw agroturystycznych, funkcjonuje dom rencisty, można pojeździć na nartach, korzystając z wyciągu.

Będąc w Handzlówce warto odwiedzić i zobaczyć:

- neogotycki kościół parafialny z lat 1903 - 1908 pw. św. Piotra i Pawła,
- kaplicę stojącą obok szkoły, w miejscu poprzedniego kościoła,
- „Galerię” - dom, gdzie prezentowana jest twórczość mieszkańców.

Handzlówki, między innymi rzeźby w drewnie, malarstwo, (tel.0-17-226 42 38), muzeum wiejskie w budynku starej plebani z 1908 roku, gdzie można zobaczyć stroje ludowe, wyroby sztuki sakralnej, narzędzia rolnicze i gospodarcze np. lodówka chłodząca bez użycia prądu, wyposażenie warsztatu do produkcji i naprawy akordeonów.

Chcąc zwiedzić wymienione obiekty, najlepiej zadzwonić wcześniej na podany numer do „Galerii”, ponieważ są to obiekty prowadzone społecznie, nie ma ustalonych godzin otwarcia.

Malawa - wzgórze Marii Magdaleny

Miejscowość położona na wschód od Rzeszowa, początki wsi sięgają XIV wieku. Na południe od wsi ciągnie się pasmo Marii Magdaleny, długie ponad 20 km, z najwyższym wzniesieniem o nazwie Kopiec (399 m), nazywane też w skrócie wzgórzem Marii Magdaleny.

Właśnie na tym wzgórzu znajduje się kościół pw. św. Marii Magdaleny. Jest to trzecia świątynia w tym miejscu, jedna z poprzednich, drewniana, została przeniesiona do Krasnego po roku 1624, kiedy kościół w Krasnem został spalony przez hordy Kantymira Murzy. Obecną świątynię fundował w 1713 roku Jerzy Ignacy Lubomirski, w 1927 r. przebudowano wieżyczkę (dodano baniasty chełm), potem kościół kilkakrotnie remontowano i odnawiano, ostatnio w 1991 r. Świątynią opiekuje się parafia rzymskokatolicka z Malawy, msze św. odbywają się w każdą niedzielę o godz. 11.00.

Stojąc w pobliżu kościoła możemy podziwiać piękną panoramę, i tak w kierunku południowym można zobaczyć charakterystyczny szczyt Wilcze (510 m.) nad Gwoźnicą, przesuując wzrok dalej w kierunku zachodnim, przy dobrej pogodzie, można dojrzeć wystający grzbiet Suchej Góry (591 m), z charakterystyczną wieżą telewizyjną, wreszcie prawie na zachód można zobaczyć Chełm (528 m), Bardo (534 m) i Klonową Górę (525 m). W kierunku północnym widać fragment doliny Wisłoka, a dalej Płaskowyż Kolbuszowski.

Słocina

Miejscowość wymieniana w dokumentach z 1423 r. W centrum wsi stoi neogotycki kościół z 1916 r. pw. św. Rocha. Naprzeciw kościoła wznosi się mała kapliczka, również pw. św. Rocha. W przedsionku kościoła, w specjalnej gablocie, znajduje się chleb, jakim żywno się w XIX w. w czasie epidemii tyfusu, o czym informuje cytowany poniżej tekst: „W roku 1847, w czasie tyfusu głodowego, na który w tej parafii 332 osoby umarło, takim chlebem żywno się.”

Kult św. Rocha istnieje w Słoninie już od XVI w. Kim był św. Roch?. Żył w XIV w. we Francji, wcześniej stracił rodziców, rozdał ubogim cały swój majątek i udał się do Rzymu, gdzie opiekował się chorymi w czasie zarazy. Po powrocie do Francji w swoje rodzinne strony został posądzony o szpiegostwo, wtrącony do więzienia, gdzie zmarł. Jest patronem chorych, orędownikiem w czasie zarazy, jest również uważany za opiekuna zwierząt domowych. Najczęściej przedstawiano go w szatach pielgrzyma, z bukłakiem oraz stojącym obok psem z chlebem w pysku.

Obecnie Słocina to osiedle Rzeszowa (od 1 stycznia 2006 r.).